

Effecten van de Intelligentie van het Kind op de Ouderlijke Stress

Mascha van Ettinger (1171593)

Universiteit Leiden

Universiteit Leiden

Abstract

1) Little is known about the relationship between a child's intelligence and parental stress. Few studies in the USA and Japan have shown that parents of children with a low intelligence score or a high intelligence experience more stress raising their children than parents of children with an average intelligence.

2) The goal of this study is to investigate the relationship between the child's intelligence and parental stress. This relationship is corrected for by the child's behavioural problems.

3) The sample in this study consisted of 107 children with either their father or mother, who lived in the Netherlands. They filled in self reports (NOSI(K), CBCL/6-18) and the child's intelligence was tested (PPVT-III-NL).

4) The relationship between child's intelligence and parental stress was found to be not significant in this study. The relationship remained insignificant when corrected for problem behaviour of the child.

5) A possible explanation for these results is the higher than average intelligence of the children in this sample. Further arguments may be expectations of Dutch parents for their children, which might differ from expectations of American and Japanese parents.

6) Key-words: Parental stress, intelligence, internalising problem behaviour, externalising problem behaviour, the Netherlands

Effecten van de Intelligentie van het Kind op de Ouderlijke Stress

Ouders van kinderen met een relatief hoge intelligentie en ouders van kinderen met een relatief lage intelligentie hebben te maken met extra moeilijkheden in de opvoeding ten opzichte van de opvoeding van kinderen met een gemiddelde intelligentie (Marovska & Sanders, 2008; Hastings & Beck, 2004). Deze extra moeilijkheden in de opvoeding kunnen een negatieve invloed hebben op de psychologische gezondheid van ouders en veroorzaken ouderlijke stress (Hastings & Beck, 2004). Ouderlijke stress is een risicofactor voor zowel de gezondheid van de ouder als voor de opvoeding van het kind (Abidin, 1990). Het doel van dit onderzoek is de relatie tussen de intelligentie van het kind en de stress die ouders ervaren bij de opvoeding te onderzoeken. Dit onderzoek is van maatschappelijk belang, omdat meer kennis over de dynamiek tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van interventies die beter aansluiten op de zorgbehoefte en het ontwikkelingsniveau van het kind. Wellicht kan in het verlengde hiervan ouderlijke stress worden verminderd.

De intelligentie van het kind en ouderlijke stress

Intelligentie kan op veel verschillende manieren worden uitgelegd (Sternberg, 2006). In dit onderzoek wordt met intelligentie de cognitieve ontwikkeling van het kind bedoeld. Hieronder vallen cognitieve vaardigheden als redeneren, leren en informatieverwerking (Sternberg, 1982). Met een lage intelligentie wordt een IQ van onder de 85 bedoeld en met een hoge intelligentie een IQ dat hoger is dan 115. Ouderlijke stress wordt gedefinieerd als de stress die door de opvoeding van kinderen wordt veroorzaakt (Abidin, 1990).

Van ouders van kinderen met een lage intelligentie is bekend dat de opvoeding gepaard gaat met extra ouderlijke stress ten opzichte van ouders met kinderen met een gemiddelde intelligentie (Beckerman, 1991; Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002;

Eisenhower, Baker & Blacher, 2008; Hasting & Beck, 2004). Deze ouderlijke stress wordt mogelijk verklaard door de verstoorde verwachtingen die ouders hebben van hun kind. Ook extra kosten en het vinden van de juiste zorg kan voor deze ouders extra stress opleveren (Eisenhower, Baker & Blacher, 2008).

Uit de literatuur is bekend dat ook ouders van kinderen met hoge intelligentie extra moeilijkheden ervaren met de opvoeding van hun kind ten opzichte van ouders van kinderen met een gemiddelde intelligentie (Cho & Campbell, 2010; Marovska & Sanders, 2008). Ze zijn vaak onzekerder over de opvoeding van hun kind (Marovska & Sanders, 2008). Deze onzekerheid heeft twee oorzaken. Allereerst vinden ouders het op intellectueel vlak moeilijk om goed bij hun kind aan te sluiten. Daarnaast vinden ouders het moeilijk om het kind op emotioneel gebied te ondersteunen. Ouders vinden het lastig om in te schatten wat hun kind nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen. Dit gaat gepaard met onrealistische verwachtingen (Cho & Campbell, 2010). Ouders voelen meer druk om hun kind zo optimaal mogelijk te laten presteren. Dit leidt vaak tot meer discussies tussen ouders. Op basis van de literatuur lijkt het aannemelijk dat ouders van kinderen met een hoge of een lage intelligentie meer ouderlijke stress ervaren dan ouders van kinderen met een gemiddelde intelligentie (Beckerman, 1991; Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002; Eisenhower, Baker & Blacher, 2008; Hasting & Beck, 2004; Cho & Campbell, 2010; Marovska & Sanders, 2008). Een mogelijke covariaat in de relatie tussen intelligentie van het kind en ouderlijke stress is gedragsproblematiek van het kind (Eisenhower, Baker & Blacher, 2008).

Intelligentie en gedragsproblemen

Gedragsproblematiek is te verdelen in twee categorieën (Achenbach & Edelbrock, 1978). De eerste categorie is externaliserend probleemgedrag. Externaliserend probleemgedrag is naar buitengericht. Hieronder vallen agressie, boosheid en delinquent gedrag. Internaliserend probleemgedrag daarentegen is naar binnen gericht en kenmerkt zich

door angsten, depressief gedrag en teruggetrokken gedrag. Deze gedragsproblemen kunnen ieder afzonderlijk invloed uitoefenen op het verband tussen intelligentie van het kind en ouderlijke stress (Webster-Stratton & Hammond, 1988).

Zo is van kinderen met een lage intelligentie bekend dat er vaak sociaal en emotioneel probleemgedrag ontstaat (Pearson et.al., 2000). Kinderen met een lage intelligentie rapporteren vaker externaliserend probleemgedrag dan hun leeftijdsgenoten met een gemiddelde intelligentie (Hinshaw, 1992). Uit onderzoek blijkt dat het niet mee kunnen komen met andere kinderen zorgt voor een laag zelfbeeld bij kinderen. Dit zou externaliserend probleemgedrag opwekken (Heusman, Eron, & Yarmel, 1987). Een andere mogelijke verklaring voor het ontstaan van dit gedrag is dat kinderen met een lage intelligentie op cognitief niveau niet ver genoeg ontwikkeld zijn om op een andere manier problemen op te lossen (Heusman, Eron, & Yarmel, 1987).

Kinderen met een hogere intelligentie hebben vaker problemen in relaties met leeftijdsgenoten (Marovska & Sanders, 2008; Freeman, 1995). Hun vriendschappen ontstaan vaker met volwassenen, omdat deze op intellectueel niveau meer gelijkwaardig kunnen zijn. Doordat intelligente kinderen minder aansluiting hebben met kinderen van hun eigen leeftijd, worden ze vaker gepest. Dit leidt vaak tot internaliserend probleemgedrag (Marovska & Sanders, 2008).

Op basis van de voorgenoemde literatuur kan gesteld worden dat er bij kinderen met een lagere of hogere intelligentie dan gemiddeld vaker probleemgedrag voorkomt dan kinderen met een gemiddelde intelligentie (Freeman, 1995; Hinshaw, 1992; Marovska & Sanders, 2008; Pearson et al, 2000). Omdat probleemgedrag van het kind een hoge correlatie heeft met ouderlijke stress (Webster-Stratton & Hammond, 1988) is het in het onderzoek naar het verband tussen ouderlijke stress en intelligentie van het kind van belang te controleren voor probleemgedrag.

Huidig onderzoek

Dit onderzoek richt zich op de relatie tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress. De relatie wordt beter inzichtelijk gemaakt wanneer er wordt gecorrigeerd voor probleemgedrag van het kind.

De relatie tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress is relatief weinig onderzocht. Dit onderzoek is van wetenschappelijke belang omdat het zich richt op de situatie in Nederland. Eerder onderzoek heeft plaatsgevonden in de VS en Japan. In het huidige onderzoek gekeken naar kinderen tussen de 5 en 11 jaar oud. Daarnaast wint dit onderzoek aan wetenschappelijke relevantie door te corrigeren voor probleemgedrag.

Het doel van dit onderzoek is het onderzoeken van de relatie tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen de ouderlijke stress bij ouders van kinderen van een lage, gemiddelde en hoge intelligentie. Op basis van de beschikbare literatuur (Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002; Beckerman, 1991; Hasting & Beck, 2004; Cho & Campbell, 2010; Eisenhower, Baker & Blacher, 2008; Marovska & Sanders, 2008) is te verwachten dat ouders van kinderen met een hogere intelligentie meer ouderlijke stress ervaren dan ouders van kinderen met een gemiddelde intelligentie. Daarnaast is het waarschijnlijk dat ouders van kinderen met een lagere intelligentie meer ouderlijke stress ervaren dan ouders van kinderen met een gemiddelde intelligentie. Vervolgens wordt getracht deze relatie beter inzichtelijk te maken door te corrigeren voor probleemgedrag.

Methode

Participanten

Aan dit onderzoek deden in totaal 107 gezinnen mee. Met gezin wordt een kind en een ouder bedoeld. Van de participanten hadden 105 kinderen een Nederlandse nationaliteit, een

kind had een Brits-Franse nationaliteit en een kind een Tsjechische nationaliteit. Aangezien de meetinstrumenten bedoeld zijn voor mensen met Nederlands als moedertaal, zijn de kinderen met een buitenlandse nationaliteit geëxcludeerd. Ook kinderen die op het moment van de testafname jonger dan 5 jaar oud waren, vallen buiten de doelgroep. Dit resulteerde uiteindelijk in een groep van 104 respondenten (kinderen met hun ouder) die deelnemen aan de analyse. De gemiddelde leeftijd van de kinderen is 8.4 jaar ($SD=1,4$). Aan dit onderzoek deden 48 jongens en 56 meisjes mee. Het onderzoek 91 keer uitgevoerd bij de moeder en 13 keer bij de vader. In 90 gezinnen waren de ouders getrouwd, in 8 gezinnen waren de ouders samenwonend en in 6 gezinnen was de ouder alleenstaand.

Instrumenten

Intelligentie. De intelligentie van de kinderen werd gemeten met de Peabody Picture Vocabulary Test-III-NL. De PPVT-III-NL is ontworpen om de woordenschat van kinderen en volwassenen te meten (Schlichting, 2005). Volgens Jensen (2001) is woordenschat een voorspeller voor intelligentie, zodoende kan de PPVT-III-NL ook gebruikt worden om een indicatie te geven van de intelligentie van het kind. De PPVT-III-NL bestaat uit 204 pagina's met op elke pagina vier afbeeldingen. De testleider noemt bij elke pagina een begrip wat op een van de afbeeldingen wordt weergegeven (bijvoorbeeld: geketend, kandelaar, dakkapel). De respondent moet hierbij aanwijzen welke van de afbeeldingen het begrip het best representeert. De items zijn verdeeld in verschillende sets van elk tien woorden. Afhankelijk van de leeftijd van het kind wordt er bij een bepaalde set gestart. Wanneer in een set negen of meer fouten worden gemaakt, wordt de test afgebroken. Aan de hand van het aantal gemaakte fouten en aantal gepasseerde items kan er een woordbegrip quotiënt (WBQ) worden berekend. Voor de PPVT-III-NL geldt dat de WBQ normaal verdeeld is ($M = 100$). De PPVT-III-NL is afgenomen door een proefleider bij het kind.

De Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) heeft de PPVT-III-NL in

2006 beoordeeld met een betrouwbaarheid 'goed'. De begripsvaliditeit van de PPVT-III-NL is beoordeeld met 'voldoende'. De COTAN heeft de criteriumvaliditeit van de PPVT-III-NL met 'onvoldoende' beoordeeld, hier is nog geen onderzoek naar gedaan.

Ouderlijke stress. Voor het meten van ouderlijke stress is gebruik gemaakt van de verkorte versie van de Nijmeegse Ouderlijke Stress Index (NOSI(K)). Deze test meet in hoeverre ouders stress ervaren bij het opvoeden van hun kinderen (Brock, Vermulst, & Gerris, 1992). De NOSI(K) bestaat uit 25 items, met stellingen over het ouderschap. Een voorbeelditem is: "Sinds ik kinderen heb, ben ik eerder moe". Er is gebruik gemaakt van zes schaalankers oplopend van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal mee oneens'. De vragenlijst van de NOSI(K) is door de ouders (93 moeders, 13 vaders) zelfstandig ingevuld.

De NOSI(K) is nog niet beoordeeld door COTAN. De complete versie (NOSI) is door COTAN voor betrouwbaarheid beoordeeld met 'voldoende', op begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit scoorde de NOSI 'goed'. Voor deze steekproef is de interne validiteit berekend met een Chronbach's Alpha van 0.925, dit is een hoge interne validiteit.

Probleemgedrag. Met behulp van de Child Behaviour Checklist/6-18 (CBCL/6-18) is probleemgedrag van het kind gemeten (Achenbach, 1991; Barnett et al., 1992; Verhulst, Van der Ende, & Koot, 1996). De CBCL/6-18 bestaat uit een vragenlijst die door de primaire opvoeder wordt ingevuld. De vragenlijst bestaat uit 113 items. Het invullen van de test duurt ongeveer een kwartier. De vragenlijst bestaat uit stellingen. De ouders konden aangeven of deze stelling 'helemaal niet', oplopend tot 'duidelijk of vaak' van toepassing was op hun kind. Voorbeelden van items zijn: 'Voelt zich waardeloos of minderwaardig' en 'Schreeuwt of gilt veel'. Op basis van de scores op verschillende items kan er onderscheidt worden gemaakt tussen internaliserend en externaliserend probleemgedrag. De CBCL/6-18 heeft van COTAN de status 'niet aantoonbare kwaliteit' gekregen omdat de handleiding destijds nog niet compleet was.

Procedure

Dit onderzoek maakt deel uit van het project ‘Ieder kind verdient een veilig huis’, van de Universiteit Leiden. Voor dit onderzoek zijn scholen en een zwemvereniging in de regio Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland en Brabant benaderd. Dit gebeurde zowel via de telefoon als per e-mail. Via deze scholen zijn brieven uitgedeeld en e-mails verstuurd aan ouders van kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 10 jaar oud. In de brief of e-mail werd onder andere het doel van dit onderzoek uitgelegd aan ouders. Via deze brief konden ouders aangeven toestemming te geven aan de onderzoekers om langs te komen voor een huisbezoek en daarbij om hun gegevens beschikbaar te stellen. Dit vormde tevens de *informed consent*. Ouders die via e-mail of via de brieven aan hebben gegeven met het onderzoek mee te willen doen zijn vervolgens door de onderzoekers telefonisch benaderd voor het maken van een afspraak. Voor elke respondent werd een bedrag van €1,- overgemaakt naar Stichting Doe Een Wens. Ook heeft een aantal van de respondenten na deelname een kleine beloning in de vorm van een ballon gekregen. Tenslotte zullen respondenten die dit wensen een terugkoppeling van de onderzoeksresultaten krijgen. Om de privacy van de respondenten te waarborgen zijn de namen van de respondenten vervangen door een respondent nummer

De huisbezoeken zijn afgelegd door 24 studenten. Deze studenten waren in 12 paren verdeeld. Elk huisbezoek duurde anderhalf tot twee uur. Bij elk huisbezoek moest zowel de ouder, als het kind aanwezig zijn. In veel gevallen waren er ook andere gezinsleden aanwezig. Na een korte uitleg door de onderzoeksleider werd begonnen met het afnemen van de testen. Naast de CBCL/6-18, de NOSI(K) en de PPVT-III-NL, zijn ook het HOME interview en de APQ vragenlijst bij de gezinnen afgenomen. Voor dit onderzoek zijn deze instrumenten echter niet van belang.

Resultaten

In tabel 1 is een overzicht van de beschrijvende statistieken te vinden. Allereerst de scores voor de intelligentie van het kind. De ware scores van de PPVT-III-NL zijn normaal verdeeld, hierbij zijn twee uitbijters te vinden, maar deze zijn niet significant. Voor ouderlijke stress zijn de scores scheef verdeeld naar rechts. Dit betekent dat de respondenten in dit onderzoek gemiddeld relatief weinig ouderlijke stress rapporteerden. In het SPSS bestand zijn er twee nieuwe schalen aangemaakt voor internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Ook de grafieken voor internaliserend en externaliserend probleem gedrag (gemeten met de CBCL/6-18) kenmerken zich door een scheve verdeling naar rechts. Dat wil zeggen dat er relatief weinig probleemgedrag is gerapporteerd. Voor externaliserend probleemgedrag zijn er 3 uitbijters waarbij een hogere mate van probleemgedrag werd gerapporteerd. Deze uitbijters zijn echter niet significant. Voor internaliserend probleemgedrag zijn er 6 uitbijters, waarvan 1 uitbijter significant is. Omdat dit onderzoek gaat over probleemgedrag en er verder geen duidelijke aanwijzingen zijn die het verschil verklaren is deze uitbijter niet verwijderd.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken

Variabele	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Uitbijters
Intelligentie kind	104	110.24	12.14	85	144	2
Ouderlijke stress	104	1.69	.61	1.00	3.44	0
Internaliserend probleem gedrag	104	.16	.15	.00	.73	6
Externaliserend probleem gedrag	104	.19	.16	.00	.64	3

Variantie Analyse

Om de relatie tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress te onderzoeken is er gebruik gemaakt van een enkelvoudige variantie analyse. Allereerst is er een verdeling gemaakt van verschillende klassen van intelligentie van het kind. Hiervoor zijn eerst de Z-scores van de PPVT-ware scores berekend. Hierbij was de gemiddelde Z-score .019 (SD=.99, range: -2,06 – 2.80). Vervolgens zijn de Z-scores onder de -1.00 in klasse 1 ingedeeld, de Z-scores tussen de -1.00 en de 1.00 zijn in klasse 2 ingedeeld en alle Z-scores boven de 1.00 zijn in klasse 3 ingedeeld. Bij deze verdeling viel 16,3% van de kinderen in intelligentie klasse 1, 70,2% van de kinderen maakte deel uit van intelligentie klasse 2 en de overige 13,5% van de kinderen viel in intelligentie klasse 3. Hierbij staat klasse 1 voor een lage intelligentie, klasse 2 voor een gemiddelde intelligentie en klasse 3 voor een hoge intelligentie.

Tabel 2

ANOVA Intelligentie Kind en Ouderlijke Stress

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.281	2	.1401	.369	.692
Within Groups	37.591	99	.380		
Total	37.871	101			

In Tabel 2 zijn de resultaten van de Variantie Analyse te zien. Uit de gegevens in Tabel 2 blijkt dat er geen verschil is in de door ouders ervaren stress tussen de intelligentie klassen 1,2 en 3 ($F(2,99) = .369, p = .692$).

Regressie Analyse

Om te onderzoeken of internaliserend en externaliserend probleemgedrag een effect hebben op ouderlijke stress, is gebruik gemaakt van een regressie analyse. De resultaten van

de regressie analyse zijn te vinden in tabel 3. Hieruit blijkt dat externaliserend probleemgedrag een significant verband heeft met ouderlijke stress ($R^2 = .29$, $F(1,100) = 41.6$, $p < .05$). De variantie in ouderlijke stress wordt voor 29% verklaard door externaliserend probleemgedrag. Ook internaliserend probleemgedrag heeft een significant verband met ouderlijke stress, ($R^2 = .26$, $F(1,100) = 34.8$, $p < .05$). De variantie in ouderlijke stress wordt voor 26% verklaard door internaliserend probleemgedrag

Tabel 3

Regressieanalyse internaliseren probleemgedrag, externaliserend probleemgedrag en ouderlijke stress

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R^2
(1) Internaliserend probleemgedrag en ouderlijke stress	2.02	.34	.51	5.86	.000	.26
(2) Externaliserend probleemgedrag en ouderlijke stress	2.08	.32	.54	6.45	.000	.29

* $p < .05$; ** $p < .01$

Covariantie Analyse

Omdat ook probleemgedrag van het kind een grote rol speelt bij ouderlijke stress is het van belang hiervoor te corrigeren in het onderzoek naar de relatie tussen intelligentie van het kind en ouderlijke stress. Ouderlijke stress is in dit verband een covariaat. De resultaten van de covariantie analyse zijn te vinden in tabel 4.

Tabel 4

ANCOVA Externaliserend Probleemgedrag

Source	Type III Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Mexternaliserend	10.986	1	10.986	40.468	.000	.292
PPVT_klasse ex	.140	2	.070	.257	.774	.005
Minternaliserend	9.633	1	9.663	33.768	.000	.256
PPVT_klasse in	.146	2	0.73	.256	.775	.005

Na correctie voor externaliserend probleemgedrag is de relatie tussen intelligentie en ouderlijke stress niet significant ($F(2,98) = .257, p = .774$). Daarmee is de relatie tussen de intelligentie van het kind en ouderlijke stress niet significant. Dit geldt ook voor internaliserend probleemgedrag ($F(2,98) = .256, p = .775$).

Discussie

In dit onderzoek is de relatie tussen de intelligentie van een kind en stress die de ouder van het kind ondervindt bij de opvoeding onderzocht. Hierbij is zowel gecorrigeerd voor internaliserend als externaliserend probleemgedrag van het kind.

Op basis van de beschikbare literatuur (Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002; Beckerman, 1991; Hasting & Beck, 2004; Cho & Campbell, 2010; Eisenhower, Baker & Blacher, 2008; Marovska & Sanders, 2008) werd verwacht dat ouders van kinderen in de hoge of lage intelligentie groep meer ouderlijke stress ervaren. De resultaten van dit onderzoek ondersteunen deze hypothese niet. In dit onderzoek zijn geen significante verschillen gevonden tussen de groepen laag, gemiddeld en hoog intelligent.

Deze uitkomsten worden mogelijk verklaard door het verschil in steekproef. In de beschikbare literatuur (Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002; Beckerman, 1991;

Hasting & Beck, 2004) wordt gekeken naar ouderlijke stress in relatie tot kinderen met cognitieve achterstanden en verstandelijke beperkingen. Hierbij werd de groep kinderen met een laag IQ bepaald door een maximale IQ score van 85. In de steekproef die bij dit onderzoek is gebruikt, had geen enkel kind cognitieve achterstanden of een verstandelijke beperking. Ook de steekproef voor hoog intelligente kinderen verschillen in dit onderzoek met de literatuur. In Cho en Campbell (2010) en Marovska & Sanders (2008) werden hoogbegaafde kinderen onderzocht. In de steekproef die voor dit onderzoek is gebruikt zijn de hoogst scorende kinderen op de PPVT-II-NL niet als hoogbegaafd getypeerd.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de PPVT-II-NL om intelligentie te bepalen. Echter meet dit instrument woordenschat (WBQ) en niet direct maar geeft de score slechts een indicatie van de intelligentie van het kind (Jensen, 2011). In de geciteerde onderzoeken is er gebruik gemaakt van een intelligentie test.

Uit onderzoek blijkt dat ouderlijke stress een sterk verband heeft met de verwachtingen die ouders hebben van hun kind (Webster-Stratton, C. E., & Hammond, M., 1988). Mogelijk verschillen de verwachtingen van ouders in de Verenigde Staten (Baker, Blacher & Crnic & Edelbrock, 2002) en Japan (Cho & Campbell, 2010) met de verwachtingen van de ouders in de huidige steekproef in Nederland. Dit verschil is cultureel bepaald. Zowel de Japanse als de Amerikaanse cultuur is prestatie gericht (Ogbu, 1992). Zodra een kind van de norm afwijkt zal dit in prestatie gerichte culturen meer ouderlijke stress opleveren dan in Nederland waar men nuchterder is en het geluk van het kind als hoogste doel ziet.

Beperkingen

Een beperking van dit onderzoek is dat de steekproef niet representatief is voor de Nederlandse bevolking. Een duidelijk voorbeeld hiervan is het resultaat van de PPVT-III-NL. Waar in de algemene bevolking geldt dat de WBQ normaal verdeeld is met $M = 100$

(Schlichting, 2005) heeft de steekproef in dit onderzoek een WBQ die normaal verdeeld is met $M = 110,24$. De steekproef in dit onderzoek heeft daarmee dus een hogere woordenschat dat kinderen in de algemene populatie en daarmee een hogere intelligentie dan gemiddeld.

Voor het meten van intelligentie werd in dit onderzoek gebruik gemaakt van de PPVT-III-NL, een instrument voor het meten van woordenschat. Volgens Jensen (2001) kan woordenschat inderdaad intelligentie voorspellen. Echter bestaat intelligentie uit veel meer domeinen dan alleen woordenschat. Het meten van alleen woordenschat zegt dus slecht beperkt iets over de intelligentie van een kind. In dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen kinderen met een lage, gemiddelde en hoge intelligentie. Hierdoor ontstaan groepen die bestaan uit respectievelijk 16,3% , 70,2% en 13,5% van de populatie in de steekproef. Doordat dit grote verschillen in groeps grootte zijn, is de variantie analyse minder betrouwbaar.

Daarnaast werd in dit onderzoek gebruik gemaakt van vrijwillige aanmelding door de participanten (*convenience sample*) in plaats van een random toewijzing. Hierdoor ontstaat bias. Vooral ouders die vanuit zichzelf meer betrokken zijn bij de opvoeding van hun kinderen melden zich aan om met dit onderzoek mee te doen.

Dit onderzoek heeft vooral gebruik gemaakt van vragenlijsten en interviews (CBCL, NOSI(K)). Het nadeel van het gebruik van deze meetinstrumenten is het risico op sociaalwenselijk antwoorden. Hierdoor zijn de resultaten van dit onderzoek mogelijk positiever dan de werkelijkheid.

Huidig onderzoek heeft gebruik gemaakt van slechts een meetmoment en was niet experimenteel. Wanneer er gekozen was voor een experimenteel onderzoek met een longitudinaal design waren causale verbanden beter inzichtelijk.

In dit onderzoek naar ouderlijke stress is rekening gehouden met een mogelijke covariaat, probleem gedrag van het kind. Ouderlijke stress wordt echter gemedieerd door verschillende omgevingsfactoren zoals sociale ondersteuning, sociaaleconomische status,

huwelijkssystemen (DeKlyen, Speltz, & Greenberg, 1998). Deze *confounding variables* oefenen elk invloed uit op de relatie tussen de intelligentie van het kind en de ouderlijke stress.

Implicaties

Hoewel dit onderzoek geen verband heeft aangetoond tussen intelligentie van het kind en ouderlijke stress, heeft eerder onderzoek dit verband wel aangetoond. Het is daarom van belang deze relatie verder te onderzoeken. Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen die in toekomstig onderzoek kunnen worden voorkomen. Hierbij kan worden gedacht aan het gebruik van de WISC-III-NL voor het meten van intelligentie. In tegenstelling tot de PPVT-II-NL meet de WISC-III-NL intelligentie wel op verschillende domeinen. Bij toekomstig onderzoek is het van belang dat de steekproef een betere afspiegeling van de algemene populatie vormt. Hierdoor zullen de groepen lage, gemiddelde en hoge intelligentie meer verschillen. Ook zorgt dit er mogelijk voor dat niet alleen ouders die meer bij hun kind betrokken zijn met het onderzoek mee zullen doen.

Verder is het voor toekomstig onderzoek raadzaam om voor *confounding variables*, sociaal economische status, sociale ondersteuning, huwelijkssystemen, te corrigeren. In de relatie tussen de variabelen intelligentie van het kind en ouderlijke stress is het ook interessant om te kijken naar de invloed van de intelligentie van de ouder. Hiervoor zal ook een intelligentietest bij de ouder moeten worden afgenomen. Hierbij zou het kunnen dat ouders die een hogere of lagere intelligentie dan hun kind hebben meer ouderlijke stress ervaren.

In dit onderzoek werd gevonden dat de invloed van probleemgedrag van het kind op ouderlijke stress groter is dan de intelligentie van het kind. Een maatschappelijke implicatie van dit resultaat is dat interventies bij ouderlijke stress zich vooral zouden moeten richten op dit probleemgedrag. Een goede interventie die zich richt op zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag is de Triple-P (Sanders, Dadds, & Turner, 2003). Deze interventie biedt opvoedondersteuning aan ouders van kinderen van 0 tot 16 jaar oud. De

resultaten van huidig onderzoek ondersteunen het belang van deze interventie.

Literatuur

Achenbach, T. M., and Edelbrock, C. S. (1978). The classification of child psychopathology:

A review and analysis of empirical efforts. *Psychological Bulletin*, 85, 1275-1301

Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist/4-18 and 1991 Profile*.

Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychology.

Abidin, R. R. (1990). Introduction to the special issue: The stresses of parenting. *Journal of*

Clinical Child Psychology, 19, 298-301.

Palusci, V.J., (2011). Risk factors and services for child maltreatment among infants and

young children. *Children and Youth Services Review*, 33, 1374–1382.

Hastings, R.P., and Beck, A. (2004). *Practitioner Review: Stress intervention for*

parents of children with intellectual disabilities

Baker, B.L., Blacher, J., Crnic, K., & Edelbrock, C. (2002). Behavior problems and parenting

stress in families of three-year-old children with and without developmental

delays. *American Journal on Mental Retardation*, 107, 433–444.

Barnett, D. W., Burd, S. A., Jones, T., LeBuffe, P. A., Macmann, G. M., O'Malley, D., Shade,

D. B., & Wright, A. (1992). Construct validity of the Child Behavior Checklist:

Effects of item overlap on second-order factor structure. *American Psychological*

Association, 4, 113-116.

Beckman, P.J. (1991). Comparison of mothers' and fathers' perceptions of the effect of young

children with and without disabilities. *American Journal on Mental Retardation*, 95,

585–595

Brock, A. J. L. L., Vermulst, A. A., Gerris, J. R. M., & Abidin, R. R. (1992). NOSI

Nijmeegse Ouderlijke Stress index. Lisse, Swets en Zeitlinger, 38.

Cho, S., Campbell, J.R. (2010). Differential Influences of Family Processes for Scientifically

Talented Individuals' Academic Achievement Along Developmental Stages. *Roeper*

Review, 1, 33-45.

DeKlyen, M., Speltz, M. L., & Greenberg, M. T. (1998). Fathering and early onset conduct problems: positive and negative parenting, father-son attachment, and the marital context. *Clinical Child and Family Psychology Review, 1, 1.*

Eisenhower, A.S., Baker, B.L., & Blacher, J. (2008). Children's delayed development and behavior problems: Impact on mothers' perceived physical health across early childhood. *Social science & medicine, 86, 89-99.*

Freeman, J. (1995), Recent Studies of Giftedness in Children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 36, 531-547.*

Hinschaw, S.P. (1992). *Externalizing Behavior Problems and Academic Underachievement in childhood and Adolescence: Causal Relationships and Underlying Mechanisms.*
Psychological Bulletin 1992, Vol. 111, No. 1, pp. 127-155

Huesmann, L.R., Eron, L.D., & Yarmel, P.W. (1987). Intellectual functioning and aggression. *Journall of Personality and Social Psychology, 250, 232-240*

Jensen, A.R. (2001). Vocabulary and general intelligence. *Behavioral and Brain Sciences, 24, 1109-1110.*

Marovska, A. , & Sanders, M.R. (2008). Parenting gifted and talented children: what are the key child behaviour and parenting issues? *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry. 9, 819-827.*

Ogbu, J.N. (1992). Understanding cultural diversity and learning. *Educational Researcher, 8, 5-14*

Pearson, D. A., Lachar, D., Loveland, K. A., Santos, C. W., Faria, L. P., Azzam, P.N., et al. (2000). Patterns of behavioral adjustment and maladjustment in mental retardation: comparison of children with and without ADHD. *American Journal on Mental Retardation, 105, 236-251.*

Sanders, M.R., Dadds, C.M. & Turner, K.M.T. (2003). Theoretical, scientific and clinical

foundations of the Triple P- Positive Parenting Program: A population approach to the promotion of parenting competence. *Parenting research and practice monograph, 1*, 1-21.

Schlichting, L. (2005) Peabody Picture Vocabulary Test-III-NL. Handleiding. Amsterdam: Harcourt Test Publishers

Sternberg, R. J. 2006. Intelligence. *Encyclopedia of Cognitive Science*.

Verhulst, F. C., Van der Ende, J., & Koot H. M. (1996). *Handleiding voor de CBCL/4-18*. Rotterdam: EUR/AZR/Sophia Kinderziekenhuis, afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie.

Webster-Stratton, C. E., & Hammond, M. (1988). Maternal Depression and Its Relationship to Life stress, Perceptions of Child Behavior Problems, Parenting Behaviors, and Child Conduct Problem. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 3, 299-315.